

BELGISCHE SENAAT**BUITENGEWONE ZITTING 1988**

15 JUNI 1988

HERZIENING VAN DE GRONDWET

**Herziening van artikel 48, eerste lid,
van de Grondwet**
(Verklaring van de wetgevende macht,
zie « Belgisch Staatsblad » nr. 216
van 9 november 1987)

**ONTWERP VAN TEKST
OVERGEZONDEN DOOR DE
KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

Enig artikel

Artikel 48, eerste lid, van de Grondwet wordt ver-
vangen als volgt :
« De samenstelling van de kiescolleges wordt door
de wet geregeld. »

Brussel, 15 juni 1988.

De Voorzitter
van de Kamer van Volksvertegenwoordigers,
Ch.-F. NOTHOMB.

De Secretarissen,
A. BOURGEOIS.
Y. HARMEGNIES.

R. A 14055*Zie :***Gedr. St. van de Kamer van Volksvertegenwoordigers :****10 / 48 - 419 - 1988 :**

- N° 1 : Voorstel van de Regering.
- N° 2 : Amendementen.
- N° 3 : Verslag.
- N° 4 : Amendement.

Handelingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers :

13, 14 en 15 juni 1988.

SENAT DE BELGIQUE**SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1988**

15 JUIN 1988

REVISION DE LA CONSTITUTION

**Révision de l'article 48, alinéa 1er,
de la Constitution**
(Déclaration du pouvoir législatif,
voir « Moniteur belge » n° 216
du 9 novembre 1987)

**PROJET DE TEXTE
TRANSMIS PAR LA
CHAMBRE DES REPRESENTANTS**

Article unique

L'article 48, alinéa 1er, de la Constitution est rem-
placé par la disposition suivante :
« La constitution des collèges électoraux est réglée
par la loi. »

Bruxelles, le 15 juin 1988.

Le Président
de la Chambre des Représentants,
Ch.-F. NOTHOMB.

Les Secrétaires,
A. BOURGEOIS.
Y. HARMEGNIES.

R. A 14055*Voir :***Documents de la Chambre des Représentants :****10 / 48 - 419 - 1988 :**

- N° 1 : Proposition du Gouvernement.
- N° 2 : Amendements.
- N° 3 : Rapport.
- N° 4 : Amendement.

Annales de la Chambre des Représentants :

13, 14 et 15 juin 1988.

100-5/1° (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 1

Herziening van de Grondwet en
Hervorming der Instellingen

100-5/1° (S.E. 1988)

Document de Commission n° 1

Révision de la Constitution et
Réforme des Institutions

BELGISCHE SENAAT

Buitengewone Zitting 1988

23 juni 1988

HERZIENING VAN DE GRONDWET

Herziening van artikel 48, eerste
lid, van de Grondwet

(Verklaring van de wetgevende macht,
zie "Belgisch Staatsblad" nr.216
van 9 november 1987)

AMENDEMENTEN VAN
DE H. MONFILS c.s.

SENAT DE BELGIQUE

Session extraordinaire de 1988

23 juin 1988

REVISION DE LA CONSTITUTION

Révision de l'article 48, alinéa 1er,
de la Constitution

(Déclaration du pouvoir législatif,
voir "Moniteur belge" n° 216
du 9 novembre 1987)

AMENDEMENTS PROPOSES PAR
M. MONFILS ET CONSORTS

Enig artikel

A. Tussen de woorden « De samenstelling van de kiescolleges wordt », **en de woorden** « door de wet geregeld », **de woorden** « voor elke Gemeenschap » invoegen.

Article unique

A. Entre les mots « La constitution des collèges électoraux est », **et les mots** « réglée par la loi », **insérer les mots** « pour chaque communauté ».

VERANTWOORDING

Het was de bedoeling van de preconstituante het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging tot buiten de provinciegrenzen uit te breiden.

Maar het is nodig dat er grenzen worden bepaald, omdat anders het hele bestaande Belgische systeem in het gedrang kan komen.

JUSTIFICATION

L'intention du préconstituant était d'élargir le système de la représentation proportionnelle au-delà des provinces.

Il faut fixer des limites sous peine de permettre de remettre en cause tout le système belge actuel.

B. Dit artikel door de volgende bepaling vervangen :

« Enig artikel. — Artikel 48, eerste lid, van de Grondwet wordt aangevuld met de volgende bepaling :

« De wet kan bepaalde kiezers toelating verlenen om hun stem uit te brengen in een andere provincie dan die waarin de gemeente is gelegen waar zij hun woonplaats hebben. »

B. Remplacer cet article par la disposition suivante :

« Article unique. — L'article 48, alinéa 1er de la Constitution est complété par la phrase suivante :

« La loi peut autoriser certains électeurs à voter dans une autre province que celle dans laquelle est située la commune où ils sont domiciliés. »

VERANTWOORDING

Indien de Regering van plan is slechts aan bepaalde kiezers de mogelijkheid te bieden om in een andere provincie een stem uit te brengen dan die waarin de gemeente gelegen is waarin zij hun

woonplaats hebben, dan moet dat nader worden aangegeven.

Er moet duidelijk worden vermeld dat het een uitzondering betreft.

JUSTIFICATION

Si l'intention du Gouvernement est de limiter à certains électeurs la possibilité de voter dans une autre province que celle dans laquelle leur commune est située, il y a lieu de le préciser. ~~Il faut~~

Il faut donc marquer clairement qu'il s'agit d'une exception.

PH. MONFILS
J. DELRUELLE-GHOBERT
H. HASQUIN.

- 1 -
100-5/1° (B.Z. 1988)

Commissiestuk nr. 2

Herziening van de Grondwet en
Hervorming der Instellingen

100-5/1° (S.E. 1988)

Document de Commission n° 2

Révision de la Constitution et
Réforme des Institutions

BELGISCHE SENAAT

—
Buitengewone Zitting 1988

—
23 juni 1988

HERZIENING VAN DE GRONDWET

Herziening van artikel 48, eerste
lid, van de Grondwet

(Verklaring van de wetgevende macht,
zie "Belgisch Staatsblad" nr. 216
van 9 november 1987)

—
AMENDEMENTEN VAN

Mevr. HERMAN-MICHIELSENS c.s.

SENAT DE BELGIQUE

—
Session extraordinaire de 1988

—
23 juin 1988

REVISION DE LA CONSTITUTION

Révision de l'article 48, alinéa 1er,
de la Constitution

(Déclaration du pouvoir législatif,
voir "Moniteur belge" n° 216
du 9 novembre 1987)

—
AMENDEMENTS PROPOSES PAR

Mme HERMAN-MICHIELSENS ET CONSORTS

R.A 14055.

R.A 14055.

ENIG ARTIKEL

- A. 1. Tussen de woorden "de kiescolleges wordt" en "door de wet" in te voegen de woorden ", voor elke provincie,".

Verantwoording.

De wijziging van artikel 48 van de Grondwet is een allesbehalve gelukkig initiatief.

Het feit van de provincie te schrappen als basis voor de samenstelling van de kiescolleges is een vergissing. Dit druist in tegen het principe volgens hetwelk de stemming geheim is. Het staat inderdaad vast dat, wanneer de kiezer zich moet verplaatsen om zijn kiesplicht te vervullen, het gevaar dat het geheim wordt geschonden, groter is.

"Het geheim der stemming is de onmisbare voorwaarde voor de onafhankelijkheid van de kiezer" : zo schrijft prof. Mast in zijn "Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht". Hij voegt er aan toe : "De geheimhouding is het criterium voor de oprechtheid der verkiezing". Waarom werd het principe van het geheim ingevoerd?

In de 19de eeuw moesten de kiezers zich naar de hoofdstad van de provincie begeven om er te gaan kiezen. De geheimhouding was niet gewaarborgd, ook wegens de toen gevolgde procedure. Daarom werden er bij de Grondwetsherziening van 1920-1921 allerlei voorzorgsmaatregelen getroffen om het geheim te waarborgen. Dit

principe was voordien opgenomen in de kieswet. Om vervalsingen te voorkomen werd de wet van 9 juli 1877 goedgekeurd.

Indien men zich niet streng houdt aan het principe volgens hetwelk de stemming plaats heeft in de woonplaats, komt ook het principe van de geheimhouding in gevaar.

Stemming in de gemeente waar de kiezer woont is ook een basisprincipe van onze kieswetgeving. Van dit principe, dat in 1893 werd ingevoerd, wordt nu afgeweken. Waarom ? Om te beantwoorden aan de politieke wil -ik zou durven zeggen aan de politiek dwang, aan de chantage- van één man en enkele honderden aanhangers. Ook dat is verkeerd en druist in tegen onze gevestigde principes.

Waarom is de wetgever van 1893 gekant geweest tegen de verplaatsing van de kiezers ? De stemming in de gemeente is het gevolg van de toepassing van de evenredige vertegenwoordiging. Men zal aanvoeren dat de Grondwet zelf uitzonderingen voorziet. De tweede zin van het derde lid van artikel 48 luidt inderdaad : "De stemming heeft plaats in de gemeente behoudens de bij de wet te stellen uitzondering". De mogelijkheid van uitzonderingen werd niet voorzien om enkele Franstaligen die in Limburg wonen, in Luik te laten stemmen.

De uitzondering werd in het leven geroepen ten voordele van de kleine gemeenten die niet bij machte waren de

verkiezingsverrichtingen in te richten of waar dit zich wegens het gering aantal inwoners, niet verantwoordt.

Gustaaf BELTJENS schreef in dit verband in "La constitution belge révisée" :

"Les exceptions au principe du vote à la commune ne peuvent se justifier que par l'impossibilité, en quelque sorte matérielle, d'organiser dans les plus petites communes, à cause de leur population absolument trop minime, une élection dans les conditions convenables."

Dat is in de voorgenomen gemeenten zeker niet het geval.

Wanneer het probleem van de stemming in de gemeente ter sprake kwam in het Parlement in 1893, werd over de herziening van artikel 48 verslag uitgebracht door de Heer Schollaert. Toen ook werd de gemeente beschouwd als "de" administratieve entiteit waar het kiesrecht moest uitgeoefend worden. De uitbreiding van het kiesrecht bracht een aanzienlijke verhoging van het aantal kiezers met zich. Schollaert schreef in dit verband :

"De nombreux artisans et ouvriers devant être appelés à faire désormais partie du corps électoral, il faut leur éviter toute perte de temps injustifiée et toute occasion de dépenses ./."

Het besluit van Schollaert is duidelijk :

"Seul le vote à la commune donne les facilités désirables et

n'offre pas les inconvénients à éviter".

En ook in het verslag Schollaert wordt aangedrongen op het feit dat, indien moet afgeweken worden van het principe "stemming in de gemeente" dit slechts zeer uitzonderlijk en voor bepaalde gevallen moet gebeuren.

"Un seul cas pourrait se présenter dans les communes très peu peuplées ou le nombre d'électeurs serait pas trop restreint : le petit nombre de ceux-ci donnerait peut-être certaines facilités de contrôler la manière dont ils votent" (andermaals een zinspeling op het probleem van de geheimhouding).

"Cette objection a été prévenue par le Gouvernement qui, dans la formule qu'il propose, prévoit précisément pour ce cas, la possibilité d'une exception à la règle générale du vote à la commune".

Niet alleen de Kamer van Volksvertegenwoordigers, ook de Senaat was van oordeel dat men zich strikt moest houden aan het principe "stemmen in de gemeente" en dat de uitzonderingen hierop zeer nauw, beperkt en welomschreven moesten zijn.

Dit blijkt zeer duidelijk uit de Handelingen van de Senaat, meer bepaald de tussenkomst van baron Surmont de Volsberghe.

Op 12 juli 1893 verklaarde hij :

"L'article 48 dit que le vote est obligatoire et a lieu à la commune, sauf les exceptions déterminées par la loi.

Votre commission a beaucoup insisté sur la nécessité de bien déterminer la portée de cette restriction, afin de ne rien laisser à l'arbitraire de l'autorité pour l'organisation du corps électoral, du mode de votation.

Or, votre commission a été unanime pour vous proposer de décider qu'il doit être bien entendu que ces exceptions ne visent que les communes peu populeuses, à ce point qu'il serait impossible d'y organiser le vote dans des conditions normales. C'est là un point essentiel. Ce n'est que quand il ne sera pas possible d'organiser convenablement le scrutin à cause du chiffre trop minime de la population d'une ou de plusieurs communes qu'on pourra les réunir en un seul groupe, et jamais on ne pourra en réunir plus de trois. Le cas ne se présentera peut-être jamais, les élections communales étant faites actuellement dans de bonnes conditions; mais il était utile de le prévoir, afin d'éviter des difficultés.

J'insiste comme rapporteur sur ce point spécial."

Ook Prof. VELU, in zijn recent werk "Le droit public" wijst erop dat het slechts om zeer uitzonderlijke redenen en bijzondere gevallen mag zijn, dat van het principe van de stemming in de gemeente mag afgeweken worden.

"La loi du 8 juillet 1970, loi plus conforme à la lettre qu'à l'esprit de l'article 48, al.3, de la Constitution, avait prévu trois modalités de vote n'impliquant pas le vote à la commune : le vote par procuration, le vote à l'armée et le vote par correspondance".

De wetgever is dus zeer restrictief geweest bij het voorzien van uitzonderingen.

* *

*

Artikel 130 van de kieswet bepaalt dat alle onkosten die veroorzaakt worden door de verkiezingen, ten laste vallen van de gemeenten.

Vreest men niet dat het feit van in een andere gemeente te mogen gaan stemmen -zonder dan nog rekening te houden met de taal die in de gemeente gebruikt wordt- moeilijkheden allerhande gaat

veroorzaken.

Waarom zouden Verviers en Veurne -vermits het om die gemeenten schijnt te gaan tenzij er nog andere bijkomen- financieel moeten tussenkomen om aan enkelen die in hun woonplaats niet willen stemmen de gelegenheid te geven dit elders te doen. Logischerwijze -en wettelijk- moeten de gemeenten waar de kiezers hun woonplaats hebben, voor de kosten instaan.

A.2. Subsidiair

Tussen de woorden "de kiescolleges wordt" en "door de wet" in te voegen de woorden "voor elk in artikel 3bis bedoeld taalgebied".

Verantwoording.

Door de tekst, 'zoals die door de Regering wordt voorgelegd, is het mogelijk om het even welk kiescollege samen te stellen: de wet kan een zeer kleine entiteit nemen, ofwel het hele grondgebied ofwel elke vorm daar tussenin.

Nog maar onlangs werd de apparentering tussen het Waalse arrondissement Nijvel en het Vlaamse arrondissement Leuven wettelijk onmogelijk gemaakt. Het was dan reeds voor de wetgever

duidelijk dat qua kiescolleges eveneens naar homogene gebieden diende gestreeft te worden en dat een stemuitwisseling over de taalgrenzen heen diende vermeden te worden.

Deze formulering brengt ook mee dat het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde zal worden gesplitst.

B. Een tweede artikel (nieuw) toe te voegen, luidende :

"Aan artikel 48 van de Grondwet wordt volgende bepaling toegevoegd :
"Overgangsbepaling.

Tot de inwerkingtreding van de wet voorzien in artikel 48, eerste lid, blijven de kiescolleges samengesteld op basis van de wet van 12 april 1894 die het Kieswetboek vaststelt".

Verantwoording.

Tot de nieuwe samenstelling der kiescolleges van kracht wordt, moet de continuïteit bij de volgende parlementsverkiezing(en) verzekerd blijven. Zoals de Regering dat bij andere artikels deed, dient ook hier een Overgangsbepaling te worden voorzien.

L. HERMAN-MICHIESENS

G. SPROCKEELS

J. VANDERMARLIERE.

* * *

ARTICLE UNIQUE

A. 1. Entre les mots "des collèges électoraux est" et les mots "réglée par la loi", insérer les mots "de chaque province".

A.2. Subsidiairement :

Entre les mots "La constitution des collèges électoraux" et les mots "est réglée par la loi", insérer les mots "de chacune des régions linguistiques visées à l'article 3bis".

B. Ajouter un deuxième article (nouveau), libellé comme suit :

"L'article 48 de la Constitution est complété par la disposition suivante :

"Disposition transitoire.

Jusqu'à l'entrée en vigueur de la loi prévue à l'article 48, alinéa 1er, la constitution des collèges électoraux continue d'être réglée par la loi du 12 avril 1894 établissant le Code électoral."
